

Er is veel dat ons verbindt in het voorjaar. Het is volop lente. Veel mensen trekken erop uit om de warmte van de zon te voelen, in de tuin te werken en heerlijk te ontspannen op een terrasje. In deze afgelopen mooie dagen zou je niet denken aan oorlog en dreiging. Maar toch, het is er: er is honger, mensen zijn vermagerd, en de verwachting is dat ook andere werelddelen daaronder zullen lijden. Geen terrasjes. Oekraïne is immers de graanschuur van de wereld. En de export daarvan wordt met opzet tegengehouden. Wie wil niet dat er snel een einde aan komt om erger te voorkomen, zodat er weer zegen rust over de landen en de mensen die het nu zwaar te verduren hebben. De aarde en zijn akkers zijn ons toevertrouwd zodat iedereen brood kan bakken en de geneugten van het leven viert. Het lijkt erop dat wij een kant op gaan waar mensen het geluk ontberen dat Ruth als een buitenlandse vreemdeling uit het land Moab had, om te mogen aren lezen. De Joodse Thora schreef voor dat maaiers niet mochten terughalen wat ze hadden laten liggen. De maaiers moesten dat laten liggen voor de armen binnen de eigen kring, maar ook voor de vreemdeling uit het buitenland. Dat was een vorm van sociale rechtvaardigheid, je kijkt naar iedereen om. Zo kreeg iedereen te eten. En dat was de ideale wereld. De aarde was ons allen tenslotte geschonken.

In de ogen van de bijbelse schrijvers zijn wij geschapen om te heersen over de vissen van de zee, over de vogels van de hemel en over alle dieren. En om de aarde te bewerken en erover te waken. De aarde was dan wel door God gemaakt, maar nog niet af. De basis was gelegd, maar de mens moest de aarde voltooien, gaan voor goud. En dat bracht een formule met zich mee. Wij zijn niet de eigenaar van de aarde zodat we ons alles kunnen toe-eigenen en permitteren, maar de rentmeester van dit alles die beheert wat ons is toevertrouwd. En dat houdt nogal wat in. Waar de eigenaar zegt dit is van mij, zegt de rentmeester: wat ik beheer, komt ook jou en de latere generaties toe. Het gaat niet om mij en om mijn winst, maar om de toekomst. Zoals we plegen te zeggen 'wij willen alles beter achterlaten voor onze kinderen en kleinkinderen'. Want we hebben alles in bruikleen. En er is maar Eén die de eigenaar is, en dat is de Schepper die alles maakte wat we om ons heen zien en waarvan wij leven. Het leven is één groot cadeau. In principe komen wij niets tekort, zolang wij behoedzaam met de aarde en de mensen die daarop wonen omgaan. Wij moeten de aarde niet vernietigen maar voltooien.

En daar ligt ons probleem. Wij hebben posities ingenomen die met elkaar strijden. De rentmeester staat op gespannen voet met de eigenaar. En daarmee komen we op de betekenis van deze zondag. Wij zijn er doorgaans niet zo mee vertrouwd, maar deze zondag vóór de Hemelvaart draagt al zo'n twaalf eeuwen de naam Rogate, dat Bid betekent. Dat klinkt wat opdringerig, 'je moet bidden'. Maar als we weten waar dat vandaan komt dan begrijpen we ook de spanning tussen de eigenaar en de rentmeester. De enorme zorgen die ook de christenen voelden, hielden in dat de vele oorlogen de graanvelden telkens opnieuw vernietigden. Er was honger, mensen overleefden dat niet. En als reactie daarop is er gaandeweg een traditie ontstaan op deze zondag en de dagen daarna, dat deze verontruste christenen in optocht door de velden lopen langs het rijpend gewas. Je ziet ze lopen. Ze bidden voor vrede en om een zegen over de vruchten van de aarde. Zij voelden een sterke verbondenheid met de aarde. Als een soort van protestbeweging tegen de allesvernietigende oorlogen die worden aangevoerd door machthebbers die zich de aarde toe-eigenen.

Weer een hele tijd later kwamen er protestanten. De optochten verdwenen. Maar daar kwamen de bid, en dankdagen voor gewas en arbeid voor in de plaats. Althans bij de mensen die Calvijn als hun leermeester beschouwden. Zij hadden van hem geleerd dat de mens de rentmeester van God is. Want God vertrouwde de aarde aan ons toe zoals dat in het scheppingsverhaal staat beschreven. Laten we hem citeren: 'Onder voorwaarde dat we tevreden zijn met een zuinig en matig gebruik ervan, moeten we ervoor zorgen dat er wat overblijft. Laat hij die beschikt over een akker, de jaarlijkse opbrengst daarvan zodanig gebruiken dat de grond geen schade lijdt door zijn verwaarlozing; maar laat hij zich inspannen om het te overhandigen aan zijn nageslacht zoals hij het ontvangen heeft, of zelfs beter.'

Een typisch calvinistische gedachte waar het gaat om zuinigheid en matig gebruik. Smijt dus niet over de balk wat je verdient maar investeer dat weer in de akker zodat een volgende generatie daar ook van profiteren mag. Een soort van circulaire economie. Maar dat niet alleen. Hij zegt daarbij dat we de grond geen schade toebrengen en die verwaarlozen, maar moeten blijven onderhouden. Het is dus niet zo verwonderlijk dat er een bid, en dankdag voor gewas en arbeid werd ingesteld. Je wordt met de neus gedrukt op het gegeven dat niet wij de eigenaren van

de aarde zijn, maar dat ons die door de Ene is geschonken en we daarvoor verantwoordelijkheid dragen. Die processies benadrukten in feite ook dat wij alles in bruikleen hebben gekregen. En voor wat je leent, draag je verantwoordelijkheid. Er wordt van ons gevraagd om als rentmeesters goed met alles om te gaan, omdat we alles te leen hebben gekregen. Rentmeester is een woord waar we ook wel beheerder voor in de plaats kunnen zetten. Dat zijn allebei wat beter verstaanbare woorden voor econoom. Wij worden opgeroepen om erop toe te zien of het huis of de tuin als de symbolen van de aarde, nog in goede staat is. Dat we niet verkwanselen of verwaarlozen wat ons is gegeven. Dat is onze menselijke opdracht.

Zo zijn wij rentmeesters van God, zijn beheerders, zijn economen. Niets is van onszelf. Wij worden opgeroepen toe te zien op wat ons is gegeven. Tegelijk leven wij hier op het Friese platteland. We houden van onze buitendiensten in het voorjaar en in de zomer. De meesten van ons hebben wat met land. We hebben land, bewerken dat, zaaien en oogsten. We hebben veel water om ons heen. Tot mijn elfde groeide ook ik op in een omgeving met allemaal akkers om mij heen. En je zag de hardwerkende akkerbouwers, bij dag en nacht en bij weer en ontij. Het maakte deel van je leven uit. Met de vogels en de dieren om je heen voelde je je er één mee. Maar pas later ontdekten we dat die eenheid helemaal niet zo één was als we dachten. We zagen hoe we met de aardbodem, de akkers en de sloten waren omgegaan. Waar moest je met de vuile olie naartoe? De boer die ik sprak had dat afval altijd in een sloot gedumpt. Was hij er vanaf. Waar moest het anders heen? Wij werden opgeschrikt door het grootst vervuilde gebied in Nederland bij Broek in Waterland, de Volgermeerpolder met zijn tienduizenden vaten gif, wat langzaamaan het IJmeer in sijpelde. De vissen, de vogels en de dieren die ons waren toevertrouwd lieten het leven. Wij verloren ons besef van rentmeester zijn, we gingen handelen als eigenaren waarover een ander niets had te zeggen. En langzamerhand rezen er klimaatproblemen en een toenemende droogte. De rentmeester in ons zegt dat we goed met de natuur moeten omgaan, en de eigenaar in ons dat we ook verantwoordelijkheid hebben voor de eigen landbouwteelt. Hoe breng je dat bij elkaar? Ondertussen beregenen we onze akkers en zakken we met onze tentstokken door de kwetsbare gronden wegens een verlaagd grondwaterpeil. Er gaan stemmen op dat de natuur belangrijker moet worden dan de landbouw. Wij hebben onszelf te lang los van de natuur geplaatst. Het is ons meer om onszelf en onze winsten gegaan, de natuur kwam op de tweede plaats. Er zijn mensen die zich er voor hard maken onszelf meer te zien als onderdeel van wat heet het ecosysteem. Dat we onszelf weer moeten verbinden met de natuur en de leefomgeving. In de hoop dat we ons meer bewust worden van wat de bossen voor onze gezondheid betekenen: ze zuiveren lucht en water, ze verlagen de temperatuur en onze stress, ze bieden onderdak en bouw materiaal. Anderen wijzen ons erop dat er een verband bestaat tussen het verdwijnen van bossen en nieuwe ziektes. Op de Buitendag op Fredeshiem vertelde een van onze broeders die boer is, dat we vergeten dat koeien op een natuurlijke manier op zoek zijn naar hun eigen medicijn. Zijn we ons daarvan bewust? Ik veel te weinig. Ik realiseer me veel te weinig dat wat ons gegeven is zelfvoorzienend is. Dat vissoorten koralen vinden om te zich te genezen. Dat de schepping goed is gemaakt wordt hiermee bevestigd. De aarde is Gods ecosysteem.

Het besef dat we in een crisis zitten, dringt niet tot ons door laat een columnist weten. Hij schrijft: 'We hebben het veel te druk met andere dingen. Mensen willen niet worden lastiggevallen met existentiële bedreigingen waar ze sowieso niets van begrijpen. Mijn puberdochter vat de natuurrisis treffend samen met 'Het is jouw hobby'. Wil het iets worden met natuurherstel, dan moet er breed gedeeld bewustzijn komen'. 'De natuurrisis is gevaarlijk en iedereen moet dat weten' (*Trouw*, 20 mei Patrick Jansen)

Dat is de reden om het hierover in ons midden te hebben als mensen met een opdracht. Waar de volkeren rond Israël uitgingen van een voltooide wereld blinkend in goud, volgde een wereld in een neerwaartse spiraal. Op het gouden tijdperk dat er blonk volgde een periode van zilver, toen van koper en daarna van ijzer. Maar zeggen de rabbijnen: Wij hebben de opwaartse opdracht dat er op ijzer koper volgt, op koper zilver en op zilver goud volgt. Dan zal de aarde zijn voltooid. Voor het goud gaan is je zorgen maken over het milieu en het klimaat. Dat onze goede omgang met de aarde een dienst is aan de sociale rechtvaardigheid, en aan de vrede. Dat ons pacifisme daarom van belang is. Als het met de aarde goed gaat, zal het ook met ons goed gaan. Dan is er genoeg voor iedereen, de arme en de vreemdeling. Laten wij ook in onze gemeente gaan voor goud.